

MERPELASTUSKOIRA

OPAS ALOITTELEVALLE MERPELASTUSKOIRAOHJAAJALLE

TEKIJÄ: KIMMO SAIRANEN

Pohjois-Karjalan Pelastuskoirat

Mikä on meripelastuskoira

Meripelastuskoira on pelastuskoira joka on koulutettu etsimään eläviä ihmisiä mereltä, järveltä, saarilta, rannoilta ja luodoilta ym. vesistöalueilta. Meripelastuskoira ei etsi vainajia. Meripelastuskoira toimii osana venemiestistöä ja on yksi apuväline muiden apuvälineiden lisäksi löytämään pulassa oleva ihminen.

Millainen koira on sopiva meripelastuskoiraksi?

- Koiralta vaaditaan kohtuullista kovuutta kestääkseen esim. kovan merenkäynnin ja aallokon lyömisen koiran päälle työskentelyn aikana.
- Koiran tulee olla ketterä ja alustavarma. Koiran tulee pystyä liikkumaan ja olemaan paineistumatta liikkuvalla ja liukkaalla aluksen kannella sekä kyetä siirtymään liikkuvasta aluksesta toiseen.
- Koiralla tulee olla sään kestävä karvoitus. Koira joutuu toimimaan jopa ilman ollessa pakkasen puolella ja märkänä.
- Koira on oltava muun aluksen miehistön käsiteltävissä. Koira joudutaan nostamaan vedestä veneeseen ja veneestä toiseen. Lisäksi muiden miehistön jäsenten on pystyttävä koiraa tarvittaessa siirtämään aluksessa toiseen paikkaan.
- Koiran tottelevaisuuden tulee olla sellaisella tasolla että koira voi pitää irti aluksen läheisyydessä ja koiran tulee noudattaa annettuja käskyjä viipymättä.
- Koiran tulee sietää toisia koiria lähellään.
- Koiran tulee olla viettiominaisuuksiltaan sellainen, että koira voidaan kouluttaa meripelastuskoiraksi.

Alkeiskoulutus:

Alkeiskoulutus meripelastuskoiralle suoritetaan aina maalla. Koiran haku työskentely tulee olla tasolla jossa koira osaa hakea ja ilmaista maalimiehen maa olosuhteissa. Suositellaankin pohjaksi PEHA koetta ennen varsinaisen meripelastuskoulutuksen aloitusta. Koiralle tulee rakentaa motivaatio jossa koira pyrkii kaiken keinoin maalimiehen luokse. Tehdään koirasta ns. maalimies varma haku koira. Ilmaisuna suositellaan haukkuilmaisua. Myös jälkikoulutusta suositellaan meripelastuskoiralle.

Ensimmäiset meripelastuskoulutuskerrat:

Alkeisharjoituksissa vesistöolosuhteissa aloitetaan aina ilmaisun ja merkkauksen vahvistamisella. Koiralle pyritään kouluttamaan liikettä ja ääntä ilmaisuun veneessä. Eri harjoituksille tehdään useita toistoja ja eteenpäin siirrytään vasta kun halutut reaktiot saadaan onnistuneesti aikaan. Koiran ohjaaja tietää aina maalimiehen tarkan paikan. Tämä siksi että hän voi vahvistaa koira oikealla kohdalla. Koiralle pyritään kouluttamaan ns. hajukolmio työskentely siten, että se pystyy rintamasuunnallaan ja haukullaan osoittamaan hajukolmion leveyden ja suunnan. Tätä ominaisuutta käytetään hyväksi myöhemmissä harjoituksissa.

Alkeisharjoitus 1:

Maalimies vieään näkymättömiin esim. luodolle paikkaan johon pystytään rantautumaan maalimiehen kohdalle turvallisesti ja nopeasti veneellä. Koira tuodaan noin 5m etäisyydellä maalimiehestä sivutuuleen maalimiehen hajuun. Koira ikään kuin tuodaan suoraan erittäin vahvaan hajuun ja haluttu reaktio on koiran rintamasuunnan muuttuminen ja koiran pyrkiminen hajun suuntaan. Huomioitavaa on, että koiralle ei tässä harjoitteessa anneta haku käskyä ennen koiran reaktiota! Koiran vähäisimpiäkin reaktioita vahvistetaan kehumalla ja kannustamalla se voimakkaampaan reaktioon esim. antamalla hakukäskyä samalla ja pitämällä koira kiinni valjaista. Välittömästi koiran saadessa reaktion, vene ohjataan rantaan ja koira lasketaan ”karkaamaan” maalimiehelle mieluummin siten, että se ei joudu uimaan. Alku vaiheessa koiralta ei vaadita ilmaisua, vaan se palkataan suoraan.

Alkeisharjoitus 2:

Alkeisharjoituksia jatketaan pikkuhiljaa pidentämällä matkaa maalimieheen. Koira edelleen kannustetaan voimakkaampaan reagointiin. Tässä harjoitteessa venettä ei ohjata enää rantaan vaan koira joutuu uimaan kohteelle. Uinti matka kuitenkin pidetään vielä muutamissa metreissä. Huomioitavaa on, että koiran joutuessa uimaan kokematon koira ikään kuin unohtaa mitä oli tekemässä ja ohjaajan on käskettävä koira hakemaan uudelleen välittömästi koiran noustua vedestä. Harjoitukseen voidaan jo lisätä ilmaisu maalimiehellä riippuen koiran lähtötasosta.

Alkeisharjoitus 3:

Etäisyys maalimieheen 100-500 metriä ja sijainti esim luodolla. Maalimies hyvin piilossa ja avoin vesialue tuulen alapuolella. Tuuli 5-10 metriä sekunnissa. Koira tuodaan sivutuulella maalimiehen hajuun ja niin sanotun hajukolmion alkureunalle. Edelleen koiran reagoiteja vahvistetaan. Pyritään saamaan koirasta

haukkuilmaisu esiin hajussa ollessa. Nyt koira viedään hajusta ulos. Koiran reagoinnin loputtua koiraa voidaan jopa rauhoitella saadaksemme koiran ilmaisusta varmemman ja selkeämmän. Tavoitteena olisi koiralle selkeyttää, että vain hajussa ollessa haukutaan ja hajusta pois ollessa ei haukuta. Samalla pyritään vahvistamaan koiran kääntymis käyttäytymistä siten, että kannustetaan koira haukkumaan hajun suuntaan. Alus käännetään ja koira tuodaan uudelleen hajuun n. 50-100 metriä lähempänä maalimiestä riippuen olosuhteista ja maalimiehen etäisyydestä. Edelleen koiran aloitettua ilmaisu koira kannustetaan haukulle ja rintamasuunnan muutokseen. Tätä jatketaan kunnes olemme uintimatkan etäisyydellä kohteesta ja koira lasketaan uimalla kohteelle. Alkeisharjoituksissa yleensäkin pyritään uittamaan koira kohteelle. Tämä siksi, että koira ikään kuin joutuu taistelemaan itsensä kohteelle ja näin ollen koiran motivaatio löytää kadonnut kasvaa.

Alkeisharjoitus 4:

Kelluva maalimies! Maalimies kelluu vedessä ja etäisyys 200-1000m. Koira opetetaan ilmaisemaan vedessä oleva kohde. Samalla opitaan lukemaan koira kuinka se käsittelee hajua joka tulee veden pinnasta. Yleensä koiran käytös muuttuu ensimmäisten hajujen tullessa. Huomaat sen koiran alkaessa haistella veneen sisäpohjaa! Tämä johtuu siitä, että hajut virtaavat aivan veden pinnassa ja veneen laita aikaansaa ilmanvirtaukseen pyörteen joka painaa hajut veneen pohjalle. Usein koirissa näkyy myös ilmiö jossa ne käyvät veneessä olevat ihmiset lävitse eli vertailevat hajuja. Lisäksi koira painaa kuonoaan kohti veden pintaa ja saattaa jopa juoda ja lipoa vettä pinnasta. Sama ilmiö tulee myös silloin kun veteen joutunut uhri on jo vaipunut pinnanalle.

Perusharjoitukset:

Siirryttäessä alkeisharjoituksista perusharjoituksiin suurimmat muutokset ovat maalimiehen etäisyydessä vesirajasta. Maalimies viedään syvemmälle saareen, luodolle tai rannalle. Itse perustyöskentely veneestä ei juurikaan muutu, mutta vaikeutena tulee mukaan hajun mahdollinen häviäminen ja sotkeentuminen rannan tuntumassa. Tämä johtuu ilmanvirtauksien häiriöistä. Perusharjoituksissa koiranohjaaja tietää aina maalimiehen tarkan paikan.

Perusharjoitus 1:

Maalimies viedään esim. saareen syvemmälle n. 20-100metriä. Etsintä tapahtuu edelleen sivu tuuleen. Koiran saadessa reagoinnit ja ilmaistessa kohteen veneestä siirrytään maalle. Nyt koiran ohjaaja siirtyy koiran kanssa maastoon ja aloittaa ikään kuin normaalin hakutyöskentelyn. Uutena asiana alkeisharjoituksiin tulee koiran ohjaajan mukana olo haku tapahtumassa ja mahdolliset käskyttämiset hakutehtävän aikana. Harjoituksien edetessä maalimiehen etäisyyttä kasvatetaan.

Perusharjoitus 2:

Maalimies viedään esim. saareen syvemmälle n. 20-100metriä Vesistöä huomattavasti korkeammalle kohdalle, mäki, torni ym. korkeampi paikka. Tässä harjoitteessa todennäköisesti koira hukkaa hajun lähellä vesistörajaa. Muutoin toimitaan kuten perusharjoitus 1:ssä.

Perusharjoitus 3:

Maalimies viedään syvemmälle maalle esim. kumpareen taakse. Tässä harjoitteessa täytyy varmistaa että ilmanvirtaukset ovat järvelle päin. Yleensä harjoitteessa hajuton alue vesirajassa on pidempi kuin perusharjoitus 2:ssa. Samalla rannan tuntumasta on vaikeuksia löytää vahvimman hajun kohtaa ilman pyörteisyyden takia. Harjoituksen tarkoituksena olisi oppia lukemaan koira ilman pyörteisissä ja luoda oppimistilanne jossa koiranohjaajan oppisi tekemään päätöksen rantautumis kohdasta.

Perusharjoituksien jälkeen koiran ja ohjaajan tulisi olla tasolla jossa koira osaa ilmaista vahvasti olonsa hajukolmiossa. Koiran maalimies motivaatio on kunnossa ja se taistelee itsensä aina maalimiehelle vaikka esteiden läpi. Koira ei myöskään saa unohtaa hajua, vaikka koira viedään hajusta pitkiksikin aikoja pois. Koiran tulisi osata ilmaista aina uudelleen saavuttaessa takaisin hajuun. Koiran ohjaaja osaa lukea koiraansa tuleeko haju veden pinnasta vai maalta ja kuinka kaukaa maalta.

Jatkoharjoitukset:

Jatkoharjoituksissa keskitymme lähes ainoastaan koiran käyttötaktiikoihin ja kaikki harjoitukset suoritetaan siten, että koiran ohjaaja ei tiedä maalimiehen paikkaa. Loppupään harjoituksissa koiranohjaaja ei edes tiedä onko alueella maalimiestä ollenkaan!

Jatko harjoitus 1:

Maalimies sijoitetaan saariryhmään jossa on useita saaria. Harjoituksessa on tarkoitus opetella niin sanottua poissulkevaa taktiikkaa. Etsintä suoritetaan edelleen sivutuuleen, mutta aloitetaan aikaisemmista harjoituksista poiketen tuulen yläpuolelta. Ensimmäinen kaista vedetään siten, että ajetaan veneellä saariryhmän tuulen yläpuolelta koiran haistaessa ainoastaan avovesialueen. Näin suljemme mahdollisuuden, että maalimies on avovesi alueella. Nyt saarten tarkastus jaetaan siten, että seuraava linja vedetään ensimmäisten saarien tuulen alapuolelle. Näin saamme varmuuden onko maalimies ensimmäisillä saarilla. Näin jatketaan kunnes kaikki saaret on tarkastettu.

Jatkoharjoitus 2:

Maalimies sijoitetaan esim. joen rantaan. Etsintätyöskentely suoritetaan tällä kertaa myötätuuleen. Myötätuuli etsintä on erittäin tehokas tapa suorittaa esim. jokivarsien etsintä. Koira tulee suoraan voimakkaaseen hajuun ja näin ollen pystymme kerralla paikantamaan maalimiehen aika tarkasti. Jos suorittaisimme etsinnän vasta tai sivu tuuleen esim. kaislikossa maalimiehen paikan löytäminen on erittäin haastavaa. Huomaamme että koira on hajulla, mutta tarkka paikka on vaikeaa paikallistaa. Näin ollen saatamme tuhlata arvokasta pelastusaikaa paikantaessa kohdetta joka usein on todella haastavaa.

Jatkoharjoitus 3:

Maalimies sijoitetaan kaislikkoon kauemmaksi vähintään 30 metriin. Käytetään taktiikkana olosuhteisiin sopivaa etsintämuotoa joko sivu tai myötätuuli etsintää. Vaikeutena tulee tilanne jossa koira kadottaa hajun laskeutuessa veteen. Opetellaan kompassin avulla etsintäkuvio jolla tarkastetaan kaislikkoa. Pyritään paikantamaan maalimies mahdollisimman tarkasti. Kun laskeudumme veteen koiran kanssa. Joudumme monessa tapauksessa tekemään loppu etsinnän manuaalisesti itse. Kompassilla pidämme itsemme oikeassa suunnassa ja teemme tilanteeseen sopivaa etsintä kuviota sen avulla. Ilman kompassia et pysty kaislikossa suorittamaan etsintää kattavasti.

Valmis meripelastuskoira:

Valmiille meripelastuskoirakolle tulee tehdä tositilanteen mukaisia harjoituksia useasti. Älä kuitenkaan unohda perus ja jatkoharjoituksia kokonaan. Motivaation ylläpitämiseksi suorita harjoitteita vaihtelevasti. Ohessa esimerkkejä harjoitteista.

1. Alue on tyhjä:
  - a. Kouluttaa koiranohjaajan kykyä luottaa koiraansa. Monesti alueen julistaminen tyhjäksi on se vaikein paikka koiran ohjaajalle.
2. Pitkäkestoinen työskentely:
  - a. Kun koira on oppinut perus ja jatko harjoitteet koiralle täytyy opettaa pitkäkestoinen etsintä. Aikaisemmat harjoitteet ovat nostaneet koiran viettiä ja se on tilassa jossa se veneeseen tullessaan monesti nostaa itsensä jo vietissä ylös. Tämä on koiralle kuluttavaa. Etsinnästä tehdään niin pitkä, että koira joutuu rentoutumaan veneessä. Se opetetaan toimimaan matalassa vietissä.
3. HUONOT KELIT:
  - a. Etsi ja odota huonoa keliä. Todellinen etsintä on yleensä myrskyllä ja pimeässä. Testaa koirasi yli 10 metrin tuulessa, vesisateessa ja kovassa aallokossa. Vain näin toimimalla opit luottamaan koiraasi ja muut oppivat siihen myös. Harjoittele yli tunnin siirtymiä etsintä alueelle kovassa kelissä ennen etsinnän aloittamista. Harjoittele siirtymisiä aluksesta toiseen myös huonoissa keleissä.
4. Taktiikat:
  - a. Meripelastuskoiran ohjaaminen on jatkuvaa oppimista. Luo tilanteita joissa joudut tekemään etsintä suunnitelmia itse ja yhdessä aluksen päällikön kanssa. Hiokaa yhteistyö sille tasolle, että kovassa tilanteessa toiminta malli menee seuraavanlaisesti. Saavuttuane etsintä alueelle koiranohjaaja ja aluksen päällikkö kokoontuvat kartan ääreen. Selvittelette tapahtuneen eli esimerkiksi haveri tilanteen yhdessä. Teette yhdessä etsintä suunnitelman. Koiran ohjaaja antaa päällikölle oman esityksen koiralle tulevasta etsintä lohkosta. Selvitätte toisillenne muiden etsijöiden sijainnit ja alueet. Sovitte radiokutsut ja toiminnan eritilanteissa. Päällikkö on aina vastuussa myös teidän tekemisestänne joten tarvitset kaikelle aina päällikön luvan.
5. Harjoittele hälytys kaaviot ym.
  - a. Luokaa ryhmällemme hälytystoiminta malli. Kuinka varmistatte mahdollisimman nopean avun saannin esim. haveri paikalle. Ohessa eräs malli:

Alue sisävesialue:

Koiran ohjaajan varusteet kotona:

- Pelastuspuku
- Pelastusliivit ohjaajalle ja koiralle
- Otsalamppu
- Kypärä

Järven ympärille strategisesti sopiviin paikkoihin luodaan ns. koiralaiturit. Koiralaiturit ovat koiran noutopisteitä jotka on tiedusteltu etukäteen, siten että sinne pääsee isommallakin aluksella. Koiralaitureista tehdään tarkat ajo-ohjeet kansioon ja kansio sijoitetaan koiran ohjaajan autoon. Kansioon lisätään myös mahdolliset tarvittavat puhelin numerot esim. lossien numerot.

Päällikön saadessa hälytyksen hän arvioi koiran tarvetta lähdössä. Pelastusaluksen miehistö lähtee hälytykselle normaaliin tapaan omilla lähtöajoillaan eli yleensä alle 15minuutin. Samalla päällikkö ottaa yhteyden koiranohjaajaan ja ilmoittaa koiran noutopaikan. Koiran ohjaaja laittaa tekstiviestin päällikölle n. 15 minuuttia ennen saapumistaan koiralaiturille. Apuvene tai muu kuljetusväline käy koirakon noutamassa etsintä tehtävälle. Tällä menettelytavalla saadaan haveripaikalle mahdollisimman nopeasti alusmiehistö kokonaisuudessaan pelastustehtävälle. Samoin koira saadaan tehtävälle mahdollisimman nopeasti. Sillä useasti varsinkin isoilla siirtymillä veneellä menee järven ylittämiseen huomattavasti pidempi aika kuin koirakolla joka voi siirtyä lähelle kohdetta maateitse.

Loppusanat:

Tämä opas on tehty omia koulutusmallejani mukaillen ja sitä saa käyttää ja jakaa ihmisille jotka kouluttavat meripelastuskoiria. Tekstin lainaaminen on luvallista, mikäli siitä kysyy luvan minulta ja mainitsee lähteen tekstissä. Kaikki kommentit, kehitysideat ja uudet koulutusmallit toivoisin saatettavan minun tietooni.

Kimmo Sairanen

Romontie 123

81220 Jakokoski

040 5167032

Kimmo.sairanen@telemail.fi